

Akeleiruit (*Thalictrum aquilegifolium* L.)

door Arjen Neve

Er zijn maar weinig plantenfamilies die tussen de verschillende geslachten zoveel variatie in bloemvorm en bouw van de plant hebben als de ranonkelfamilie (*Ranunculaceae*). Zet de bloemen van een akelei, een ridderspoor, een anemoon, een clematis, een monnikskap, een nigelle en een ruit maar eens op een rijtje. Op het eerste gezicht zou een leek niet zeggen dat ze alle tot dezelfde familie, in dit geval de ranonkelfamilie, behoren.

Twee soorten inheems

Akeleiruit behoort tot het geslacht ruit (*Thalictrum* L.), dat ongeveer 150 soorten heeft. Ze komen voor in de gematigde streken van het noordelijk halfrond, in het tropisch deel van Zuid Amerika en Afrika en in Zuid Afrika. Twee soorten behoren tot de inheemse flora van ons land. De poelruit (*Thalictrum flavum* L.), een algemeen voorkomende plant op drassige plaatsen, en de kleine ruit (*Thalictrum minus* L.), die minder algemeen is en op enkele plaatsen in de duinen groeit.

Voor de siertuin

Akeleiruit is een plant voor de siertuin. Het is een overblijvende plant die hier goed winterhard is. Van oorsprong afkomstig uit Midden- en Oost Europa. Komt in ons land hier en daar verwilderd voor in loofbossen. In de tuin gedijt de plant het best op een plaats waar hij niet de gehele dag in de zon staat. Hij houdt van een zure en vochtige bodem.

De plant heeft een korte wortelstok en wordt 40-150 cm hoog. De rechtopstaande stengel vertakt zich herhaaldelijk, en is onderaan hol. De bladen staan wisselstandig en zijn twee tot drie maal geveerd, met telkens een driedeling. Aan de hoofdas van het blad staan drie blaadjes, twee opzij en één aan het eind. De blaadjes zijn op hun beurt ook weer op dezelfde wijze gedeeld, wat zich nog een keer kan herhalen. De vorm van de bladen vertoont veel gelijkenis met die van de akelei. Vandaar de naam akeleiruit (*aquilegifolium*).

Pollenbloem

In mei en juni staat de akeleiruit in bloei. De bloemen staan in grote brede pluimen. Opvallend zijn de vele lange meeldraden. De bloem heeft de kenmerkende bouw van een pollenbloem: veel meeldraden, en dus veel stuifmeel, en geen nectar.

Om insecten te lokken moet de plant het van de meeldraden hebben. Aan een bloem ontbreken namelijk de

kroonbladen, die over het algemeen als lokmiddel voor insecten dienen. De vier kelkbladen zijn klein en vallen spoedig af. Akeleiruit is goed van andere ruitsoorten te onderscheiden door de vorm van de meeldraden, die naar boven verdikt zijn. De kleur van de meeldraden is naar gelang de cultivar purper, roze of wit. Als een bloem zich opent staan de meeldraden nog dicht bij elkaar rond de stampers. Later buigen ze naar buiten en komen de stempels vrij om stuifmeel te ontvangen. Even voordat de stempels rijp zijn komt het gele stuifmeel uit de helmknoppen vrij. De stampers staan op een steeltje.

Bijenbezoek

Voor de bestuiving is akeleiruit op insecten aangewezen. De bloemen moeten wel erg in trek zijn want er is bij mooi weer meestal een druk bijenbezoek. Zoals vaak het geval is is bij het stuifmeelverzamelen het bezoek aan een bloem erg vluchtig. De stuifmeelklompjes zijn geel. De stuifmeelkorrels zijn bolvormig. Ze hebben zeven tot negen ronde kiemopeningen, die onregelmatig over het korreloppervlak liggen verspreid. De kiemopeningen zijn aanmerkelijk minder duidelijk zichtbaar dan in de illustratie is aangegeven.

Gevleugelde vruchten

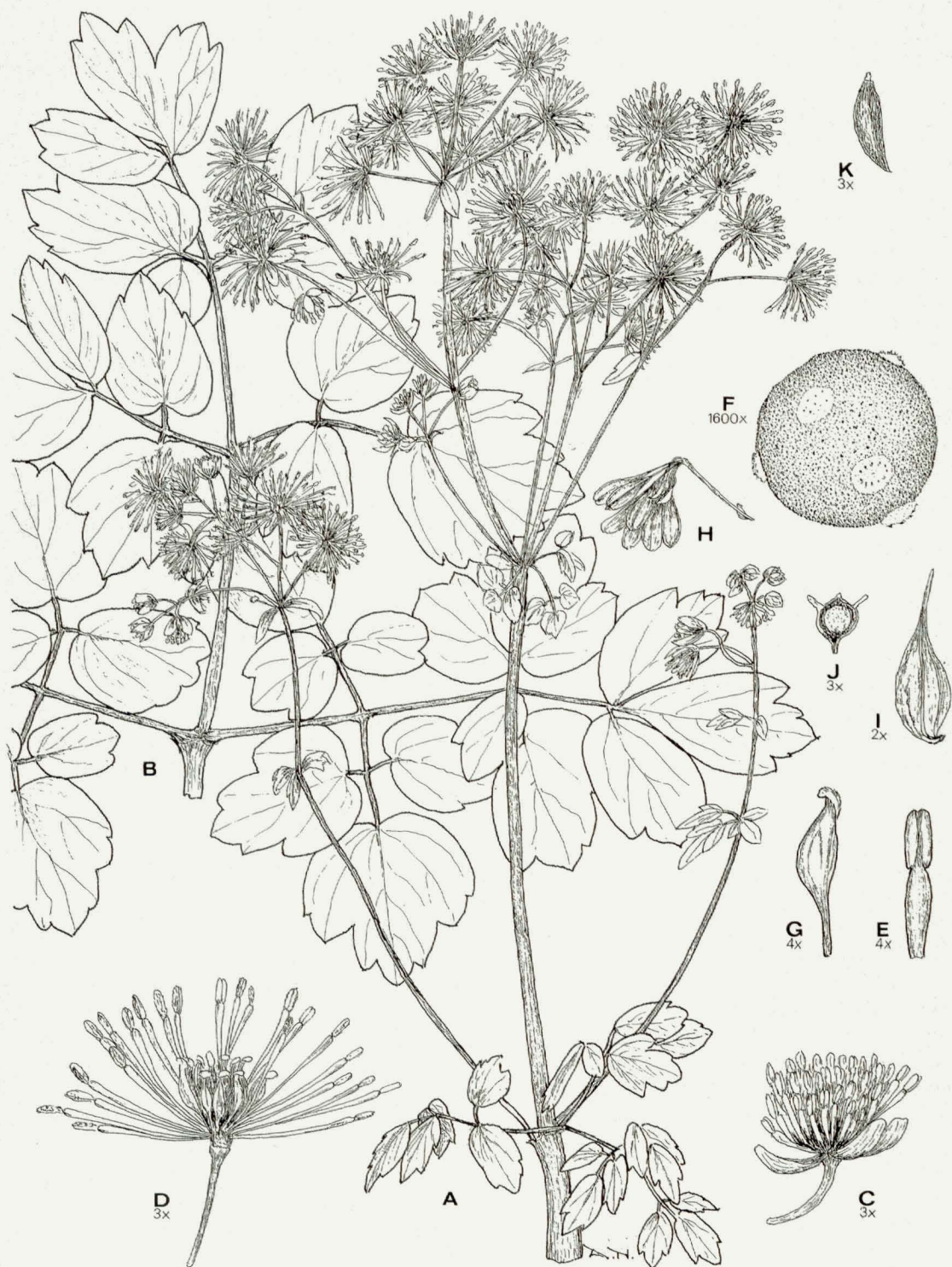
Als de vruchten rijp zijn blijven ze nog geruime tijd aan dunne steeltjes hangen. De vrucht is een nootje, dat aan drie kanten een vleugel heeft. De planten laten zich gemakkelijk uit zaad vermeerderen. Ook kunnen ze in het voorjaar worden gedeeld.

Andere soorten voor de tuin

In goede zaadcatalogi staan vaak ook diverse soorten ruit voor de tuin. The European Garden Flora (Cambridge University Press) geeft in deel drie een overzicht van 21 soorten, die voor de tuin geschikt zijn. Bloemkleuren zijn er in wit, purper, roze, groen en geel.

Literatuur

Lecoyer, M.S. (1885): Monographie du Genre *Thalictrum*. Bulletin de la Société Royale de Botanique de Belgique 24(1): 78-325.

Akeleiruit (*Thalictrum aquilegifolium* L.)

A bloeiwijze; B blad; C pas geopende bloem; D bloem waarvan een deel van de meeldraden is verwijderd; E helmknop; F stuifmeelkorrel; G stamper; H vruchten; I vrucht; J doorsnede vrucht; K zaad.